

بررسی و شناسایی برنامه درسی مغفول در آموزش دوره ابتدایی

ادریس رستمی

۱- کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه خوارزمی، تهران

چکیده

از آنجا که آموزش دوره‌ی ابتدایی به عنوان مبنا و اصل همه آموزش‌ها مطرح می‌شود، توجه اساسی به این دوره، اهمیت ویژه‌ای دارد. محتوای کتاب‌های این دوره در ذهن دانش‌آموزان، اولین نقش‌هایی هستند که بر لوحی صاف و سفید نقش می‌بندد. دانش‌آموزان با خواندن این کتاب‌ها می‌توانند اولین آگاهی‌ها را درباره آداب و رسوم، قوانین و مقررات و مهارت‌های اجتماعی، به دست آورند. از این رو، برنامه درسی دوره‌ی ابتدایی به عنوان اساسی‌ترین سطح آموزشی و همچنین مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین دوره حیات دانش‌آموز باید بیش از پیش مورد توجه برنامه‌ریزان آموزشی و سیاست‌گذاران آموزشی قرار گیرد. امروزه « برنامه درسی به عنوان محور فعالیت‌های تربیتی، عرصه شدیدترین مشاجرات است و تصمیم‌گیری درباره محتوای برنامه مستلزم بررسی و تدوین غایت-های آموزش و پرورش است. پژوهش حاضر مطالعه مروری است که اطلاعات آن از روش کتابخانه‌ای از طریق بررسی تعداد بسیار زیادی مقاله، اینترنت، بهره‌گیری از نظر صاحب‌نظران و اساتید و کتاب‌های مرتبط در این زمینه جمع‌آوری گردیده است. نتایج تحقیق نشان داد که مدارس دوره ابتدایی از برخی جهات برنامه درسی مغفولی داشته که باید مورد توجه بیشتر معلمان و تصمیم‌گیران وزارت قرار گیرد آنچه که به عنوان برنامه درسی مغفول می‌توان نام برد: عدم توجه رشد مهارت‌های اجتماعی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان، عدم وجود معلمان متخصص در زمینه مناسب مثلاً هنر، تربیت بدنی و قرآن، محتوا و شکل و صفحات کتاب‌ها.

کلمات کلیدی: برنامه درسی، برنامه درسی مغفول شده، دانش‌آموزان، مدارس.

۱- مقدمه

در نظام‌های آموزشی، جامع‌نگری و مواجهه همه‌جانبه، عمیق و دقیق با پدیده برنامه درسی، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. در طول تاریخ برنامه درسی تلاش‌های زیادی از سوی صاحب‌نظران این رشته صورت گرفته است که موجب غنای هرچه بیشتر آن گردیده است. از جمله مهمترین این تلاش‌ها که از مفاهیم و مباحث نسبتاً تازه و ارزشمند برنامه درسی است، اشاره به سه نوع برنامه درسی است که در مدارس به‌طور همزمان اجرا می‌شود؛ این سه نوع عبارت‌اند از: برنامه درسی آشکار یا رسمی، برنامه درسی پنهان یا ضمنی و برنامه درسی مغفول. به جز برنامه درسی آشکار که حاوی هدف‌ها، محتوی و روش‌های آشکار و منتشرشده‌ی موردحمایت نظام آموزشی یا همان برنامه درسی رسمی است، برنامه درسی پنهان و مغفول نیز در مدارس آموزش داده می‌شوند. آموزش برنامه درسی مغفول و پنهان بدین معناست که دانش‌آموزان در جریان حضور در نظام آموزشی و شکل‌گیری دامنه تجربه‌هایشان، تحت تأثیر این دو برنامه قرار می‌گیرند. در این میان مفهوم برنامه درسی مغفول یا پوچ دعوت آشکاری است به توجه دقیق و عمیق به مواد و موضوع‌های درسی یا فرایندهای فرهنگی که در سایه‌گزینش و تصمیم‌برنامه‌ریزی درسی از دستور کار نظام آموزش حذف شده و لذا دانش‌آموزان از آموختن تجربه‌های مرتبط با آن‌ها محروم می‌مانند. پیام برنامه درسی مغفول برای برنامه‌ریزان درسی آن است که این تصمیم‌گیری‌ها باید هوشیارانه و با توجه به نیازها و ضرورت‌های حال و آینده‌ی فردی و اجتماعی افراد اتخاذ شود و برنامه‌ریز گرفتار آفت عادت و سنت‌ها نشود (مهرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۱). بنابراین، با توجه به رسالت نظام‌های آموزشی در تعلیم و تربیت انسان‌های کامل، جامع‌نگری به برنامه درسی و توجه به ابعاد مختلف تربیتی در آن